

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ἐὰν ἀνατρέξῃ κανεῖς στό ζωτικό πνευματικό χῶρο πού γιά πυρῆνα του ἔχει τὸ ζύπνημα τῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως τοῦ 1821, θά σταθῇ εὐλαβικά μπροστά στή μνήμη ἐνὸς μεγάλου λυρικοῦ, πού τὰ ποιήματά του εἶναι μία μορφή ἀγῶνος γιά τὴν ἐλευθερία.

Καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ Ἄνδρέας Κάλβος, γέινημα τῆς Ζακύνθου, πού πολύμορφα ἔδωσε φωτεινὲς παρουσίες στὴν προεπαναστατικὴ καὶ μετεπαναστατικὴ Ἑλλάδα.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Κάλβος ἀγιοσῆθηκε χρόνια ὀλόκληρα ἀπὸ ἐκείνους πού πῆραν στοὺς ὤμους των τὴν εὐθύνη γιά τὴ διαμόρφωση τῆς πνευματικῆς φυσιογνωμίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐχρειάσθη νὰ ἔρθῃ ὁ Παλαμᾶς γιά τὰ ἀνοσύρη ἀπὸ τὴν ἀφάνεια τὸ ἔτος 1888 μὲ τὸ ὀξύτατο κριτικὸ του πνεῦμα, τὴν λησμονημένη ποίηση τοῦ Κάλβου. Ἡ ποίηση τοῦ Κάλβου εἶναι ποίηση λυρική. Ὑπάρχουν στὸν Κάλβο ρομαντικά καὶ κλασσικά στοιχεῖα, λυρικά ὄραματα καὶ ἀφθαστες ἐπικὲς εἰκόνες. Ἡ ποίησή του, μονότροπη καὶ ἀρχαιοπρεπῆ, χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὑψηλοὺς, αὐστηροὺς τόνους, συνιστᾷ μία ρωμαλέα δημιουργία καὶ ἐκφράζει βαθειὰ τὸν ἐπικώτερο ἀγῶνα τῆς φυλῆς, τὸ 21. Τὸν ἀπεκάλεσαν «ἀνισο» ποιητὴ καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ ἀληθεύῃ. Δὲν παύει ὅμως νὰ εἶναι ἓνας μέγας ποιητὴς πού οἱ ἰδέες του τρέφονται ἀπὸ τὰ κλέη τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ ὁρμὴ τοῦ 21. Ἡ διήκουσα ἐννοια μέσα σ' ὅλη τὴν ποίησή του εἶναι τὸ ἰδανικὸ τῆς Ἀρετῆς—Ἐλευθερίας.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ δικαιοματικά κατέχει τὸν τίτλον τοῦ ποιητοῦ ἀρετῆς. Τὸ πατριωτικὸν του πάθος ἐκδηλώνεται καὶ ὑποστασιάζεται μὲ τὸν ἀγῶνα γιά τὴν ἀρετὴ, τὴν ὑψηλότερη καὶ εὐγενέστερη μορφή τῆς ἀνθρωπίνης ἐνέργειας. Ἡ ἐλευθερία χωρὶς τὴν ἀρετὴν εἶναι γιά τὸν Κάλβο ἀδιανόητη. Καὶ γράφει : Θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην] ἢ ἐλευθερία.

Ὁ Κάλβος δὲν προετοιμάζει μὲ τὶς ὠδὲς τοῦ τὴν ἔθνεγερσία ὅπως ὁ Ρήγας, ἀλλὰ τρέφεται ἀπὸ αὐτὴν καὶ κληροδοτεῖ στοὺς Ἕλληνες τὶς ὑποθήκες τοῦ. Ὁ Κάλβος ξέρεῖ νὰ «ὑπερβαίνει τὸ ἐγὼ» καὶ τὰ ἰδανικὰ τοῦ συμπυκνώνονται στὴν Ἰδέα τῆς Πατρίδος. Ἄλλωστε καὶ ἡ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς εὐνοεῖ τὴν ἀφύπνιση τοῦ ναρκωμένου ἐθνικισμοῦ. Γιὰ τὸν Κάλβο ἓνα ἀγαθὸ ὑπάρχει : ἡ πατρίδα. Τὸ πατριωτικὸ τοῦ αἰσθημα κυριαρχεῖ στὴν τέχνη τοῦ. Μία τέχνη πατριωτικὴ, μὲ τὰ ὑψηλὰ τῆς νοήματα, ὑποσυναυροῦνται, ταυτίζονται καὶ ἀποθλώνονται οἱ ἐννοίαι : Πατρίδα — Ἐλευθερία — Ἀρετὴ. Ἐξασφαλίζεται ἔτσι ὁ φρόνηματισμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου. Στὴν ὠδὴ τοῦ «Ὁ φιλόπατρις» ποὺ ἀποτελεῖ ἔκρηξη τῆς φιλοπατρίας τοῦ, θὰ ζητήσῃ συγκινητικὰ ὁ ἴδιος :

Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρα μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον·
εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν Πατρίδα.

Οἱ στίχοι οὗτοί καταξιώνουν τὸν Κάλβον σὰν πατριδολάτρῃ ποιητῇ. Δι' αὐτὸν ἡ πατρίδα ἀποτελεῖ εὐρύτερο νόημα καὶ ὄχι ποιητικὴ κενολογία, ἢ ρητορικὸ σχῆμα. Ὁ Κάλβος ἐκλείσῃ μέσα τοῦ τὴν Ἑλλάδα σὰν ἰδέα ὑπερχρονικὴ. Ὡστόσο πονάει γιὰ τὰ συγκεκριμένα τῆς παθήματα καὶ στὸν «Ὡκεανό» ἀφήνει τὴ λύρα τοῦ νὰ ξεοπάσῃ σὲ τρυφεροὺς καὶ περιπαθεῖς τόνους :

Γῆ, τῶν Θεῶν φροντίδα
Ἑλλάς, ἡρώων μητέρα,
φίλη γλυκεῖα πατρίδα μου,
νύχτα δουλείας σ' ἐσκέπασε,
νύκτα αἰώνων,

Στὴν ὠδὴ «εἰς Δόξαν» λέει γιὰ τὴν Ἑλλάδα :

Θερμότατον τὸν πόθον
ἐφύτευσας τῆς δόξης
εἰς τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σου,
ὦ Ἑλλάς, καὶ καλεῖσαι
μήτηρ ἡρώων.

Στὴν ἴδια ὠδὴ (ὅπως καὶ σὲ ἄλλες ὠδὲς) βρίσκομε στρεφές πρὸς ἡχοῦν σὰν μεγαλοπρεπῆς παιάνας καὶ δίνουν στὴν ποιητῇ τοῦ διδακτικὸ χαρακτῆρα :

... τρέξατε, δεῦτε,
οἱ τῶν Ἑλλήνων παῖδες,
ἦλθ' ὁ καιρὸς τῆς δόξης·
τοὺς εὐκλεεῖς προγόνους μας
ἄς μιμηθῶμεν.

Γιὰ τὸν Κάλβο τὸ 21 δὲν εἶναι παρά ἡ ἔκρηξη, τὸ φανέρωμα τῆς Ἀρετῆς τῆς φυλῆς καὶ ἐλεύθερος δὲν λογαριάζεται παρά ὁ ἐνάρετος». Εἶναι ἡ ἀρετὴ ποὺ ἀκτινοβολεῖ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ κάνει τὸν Κάλβο νὰ γράψῃ :

Ὡς ἀπὸ ἓνα βουνὸν
ὁ ἀετὸς εἰς ἄλλο
πετάει, κι ἐγὼ τὰ δύσκολα
κρημνά τῆς Ἀρετῆς
οὕτω ἐπιβαίνω.

Στόν Κάλβο ἡ ἀνθρώπινη ἀγωνία μετουσιώνεται σέ ποίηση ἀγωνιστική. Τό δράμα τοῦ Κάλβου εἶναι ὁ ἀγώνας κάθε ἀνθρώπου κάθε ἐποχῆς. Ὑπερκοιτίζει τόν χρόνον καί σκοπεύει στό ἀτέρμονο μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀκροάζεται τόν παλμόν τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς, μαστιγώνει, διαπαιδαγωγεῖ. Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς 150ετηρίδος, κλίνομεν εὐλαβικά τό γόνη μπροστά στόν ἄξιο δημιουργό, πού ὑπῆρξε ἕνας ἀδιάκοπα ἀγωνιζόμενος ἀνθρώπος καί ἕνας ἀκραιφνής Ἕλληνας.

Χ. Δ. (ΣΤ' τάξεως)